

Pāli - slovenski slovar

Ā ā ī ī ṃ ṇ ḍ ḷ ṇ ū ī ṭ ṭ ṇ ḍ ikā ñ ṃ ṇ ī

<i>abhibhū</i>	neomejeni gospodar.
<i>abhiññā</i>	direktna vednost.
<i>adāhān</i>	učitelj(tajsko).
<i>āhāra</i>	hranilo, hrana.
<i>anāgāmi</i>	nepovratnik. Ta, ki je dosegel tretjo stopnjo prebujenja.
<i>anaḡāriya</i>	brezdomstvo.
<i>ānāpānasati</i>	meditacijska praksa pozornosti na dihanje.
<i>anatta</i>	"ne-sebstvo", dobesedno ne-jaz, ne-osebnost, brez individualnega bistva, ni ne oseba niti ne pripada osebi; ena od treh karakteristik vsega pogojenega obstajanja.
<i>anicca</i>	nestalnost, prehodnost, minljivost. Ima naravo, da se pojavi in premine; ena od treh karakteristik vsega pogojenega obstajanja.
<i>aññā</i>	vednost, znanje, prepoznanje, filozofski vpogled.
<i>anumodana</i>	blagoslov. Kratek nagovor meniha, ki sledi obroku hrane.
<i>arahant</i>	prebujeno bitje.
<i>ariya</i>	plemeniti človek, ki stopa po poti h prebujenju.
<i>ariyasaccā</i>	plemenite resnice: neprijetnost (<i>dukkhasacca</i>) je, neprijetnost ima vzrok (<i>samudayasacca</i>), neprijetnost lahko preneha (<i>nirodhasacca</i>), Plemenita osemčlena pot (<i>maggasacca</i>) odpravi neprijetnost.
<i>ariyasāvako</i>	plemeniti učenec.
<i>ariya atṭhaṅgika maggo</i>	plemenita osemčlena pot: pravilni pogled (<i>sammāditṭhi</i>), pravilna misel (<i>sammāsaṅkappo</i>), pravilni govor (<i>sammāvācā</i>), pravilno dejanje (<i>sammākammaṇṇo</i>), pravilen način življenja (<i>sammāñjivo</i>), pravilen napor (<i>sammāvāyāmo</i>), pravilna pozornost (<i>sammāsati</i>) in pravilna zbranost (<i>sammāsamādhi</i>).
<i>āsava</i>	vpliv, madež, tok, ki izstopa ali vstopa (bolj običajno) v srce človeka.
<i>asappurisa</i>	slab človek
<i>asubha</i>	praksa opazovanja različnih neprijetnih delov telesa, gnusnosti telesa; <i>asubha</i> pomeni 'ne-lepo'.
<i>atta</i>	sebstvo, jaz.
<i>attakilamathanuyoga</i>	praksa mučenja samega sebe.
<i>avidā</i>	neznanje, nevednost.
<i>āyatana</i>	področje, področje zaznave in organa zaznave.
<i>bāla</i>	bedak
<i>bhante</i>	častiti. Uporablja se pri naslavljanju budističnih menihov.
<i>bhava</i>	bitnost, stanje obstoja, eksistenca. Obstajajo trije nivoji bitnosti: področje brezobličnosti, področje obličnosti in področje čutnosti.
<i>bhikkhu</i>	moški budistični menih miloščinar; dobesedno »berač«. Buddhov učenec, član sanghe, ki je zapustil posvetno življenje in se preživlja z miloščino. Njegov edini cilj je dokončna »ugasnitev« vseh želja, realizacija <i>nibbāne</i> . Živi v skladu z Vinayo in s pravili Pātimokkhe.
<i>bhikkhuni</i>	ženska miloščinarka; termin za budistično nuno.
<i>bodhi</i>	prebujenje.
<i>bodhi-pakkhiya-dhammā</i>	sedemtrideset pogojev za prebujenje - štiri področja pozornosti (<i>satipaṭṭhāna</i>), štiri pravi napor (<i>sammappadhāna</i>), štiri področja duhovne moči (<i>iddhipāda</i>), pet sposobnosti (<i>indriya</i>), pet moči (<i>bala</i>), sedem dejavnikov prebujenja (<i>bodḡhanga</i>), plemenita osemčlena pot (<i>ariya atṭhaṅgika maggo</i>).
<i>bodhisatta</i>	bitje, ki teži k prebujenju. Termin za Budo pred njegovim prebujenjem.
<i>bodḡhanga</i>	dejavniki prebujenja: pozornost (<i>sati</i>), raziskovanje Dhamme (<i>dhammavicaya</i>), energičnost (<i>viriya</i>), radost (<i>pīti</i>), mirnost (<i>passadhi</i>), zbranost (<i>samādhi</i>) in mirnodušnost (<i>upekkhā</i>).
<i>Brahmā</i>	najvišji bog hinduističnega panteona, stvarnik vesolja.
<i>brāhmaṇ</i>	pripadnik kaste hindujskega svečeniškega razreda. V budizmu lahko pomeni tudi plemenitega človeka, ki je dosegel popolnost modrosti in se osvobodil samsāre.
<i>brahmacariyā</i>	sveto življenje, duhovno življenje v celibatu.
<i>brahmavihāra</i>	božansko zatočišče: dobrohotnost (<i>mettā</i>), sočutje (<i>karuṇā</i>), srečoželjnost (<i>muditā</i>) in mirnodušnost (<i>upekkhā</i>).
<i>buddha</i>	dobesedno »buden, prebujen«. Tako se imenujejo vsi tisti, ki so dosegli popolno prebujenje (<i>sambodhi</i>) in postali »budni« (<i>buddha</i>).
<i>Buda, Buddha</i>	zgodovinski Buddha – Siddhartha Gotama (560 – 480 pr.n.št.).
<i>byāpāda</i>	zlobnost.
<i>cakka</i>	kolo.
<i>cakkavattī</i>	kolo obračajoči vladar
<i>cakkhu</i>	vid ali oko.
<i>carana</i>	obnašanje.
<i>cattāro mahārādḡāno</i>	štirje veliki kralji, ki so varuhi štirih četrtin in najnižjega nivoja božanstev: Dhatarattha varuje vzhod; Virūlhaka jug; Virūpakkha zahod; Vessarana sever. Varovali so Buddho od spočetja. So zaščitniki sveta in bojevniki proti zlu.
<i>chanda</i>	želja.
<i>citta</i>	srce oz. um v širšem smislu.
<i>devā</i>	nebeško bitje.
<i>dhamma</i>	narava, fizičen ali mentalen pojav, stvar, stvarnost, resnica, nauk, narava, naravni zakoni vzeti kot celota. Termin se pogosto uporablja za sklincevanje na Budovo učenje, kot tudi na resnico, na katero učenje kaže.
<i>dhammapada</i>	najbolj znana in priljubljena zbirka učenj iz pali kanona, ki vsebuje verz, ki jih pripisujejo Budi.
<i>dhamma vicaya</i>	raziskovanje pojavnosti.
<i>dhamma-vinaya</i>	učenja in disciplina, ki ju je učil Buda.
<i>dhutaṅga</i>	asketske prakse.
<i>dibbacakkhu</i>	božansko oko.
<i>dibbasota</i>	božansko uho.
<i>ditṭhi</i>	stališča, pogledi, razumevanje.

<i>dosa</i>	odpor, sovraštvo, averzija, odbojnost.
<i>dukkha</i>	neprijetnost, nemir, bolečina, trpljenje, nezadovoljstvo. Pojem je zelo težko prevedljiv, saj pomeni ves spekter »neprijetnih« občutij, od ostre telesne bolečine do rahlo neprijetnega mentalnega občutka.
<i>džetavana</i>	Džetov gozdiček.
<i>džhāna</i>	stopnja zbranosti, meditacija.
<i>dživhā</i>	jezik.
<i>gahapati</i>	gospodar. Oseba, ki ima v lasti hišo ali jo najema. Človek, ki ima nekaj lastnine.
<i>gandha</i>	vonj.
<i>gandhaba</i>	nižje božanstvo, ki ima posebno vlogo pri rojstvu človeka.
<i>ghāna</i>	nos.
<i>iddhipāda</i>	Štirje temelji oz. koraki moči.
<i>iddhividha</i>	neobičajne sposobnosti (let meditatorja po zraku, hoja po vodi, pogrezanje v zemljo, se pomnoži ali obratno, gre skozi steno, se dotakne sonca ali lune, postane neviden).
<i>indriya</i>	moč
<i>jara</i>	starost
<i>jāti</i>	rojstvo
<i>kalyanamitta</i>	dobronamerni sopotnik, duhovni prijatelj.
<i>kamma</i>	zavestno dejanje z namenom, dejanje s telesom, govorom ali v umu, ki vodi do nekega rezultata.
<i>kāma</i>	užitek, poželenje.
<i>kāmarāga</i>	želja po čutnosti, čutno poželenje.
<i>kāmāsavo</i>	čutnost, užitek skozi telesna čutila.
<i>kāmacchandam</i>	želja po čutnem užitku.
<i>kāmmasāññā</i>	zaznava čutnega užitka.
<i>kāmavitakkaṃ</i>	misel čutnega užitka.
<i>karuṇā</i>	sočutje.
<i>kaṣiṇa</i>	znak, zunanji objekt meditacije.
<i>kathina</i>	praznik po deževnem umiku.
<i>kāya</i>	telo.
<i>khandas</i>	agregati: snov (<i>rūpa</i>), občutki (<i>vedanā</i>), zaznave (<i>saññā</i>), tvorbe (<i>saṅkhara</i>) in zavest (<i>viññāna</i>).
<i>khattiya</i>	kšatrija. Človek iz kaste vladarjev, vojščakov, uradnikov.
<i>kilesa</i>	nečistost/onesnaženje: želje (<i>lobha</i>), nasprotovanje, sovraštvo (<i>dosa</i>), nevednost (<i>moha</i>), ponos (<i>māna</i>), napačno razumevanje (<i>diṭṭhi</i>), dvom (<i>vicikicchā</i>), lenoba (<i>thīna</i>), nemir (<i>uddhacca</i>), nesramnost (<i>ahirika</i>), predrznost (<i>anottappa</i>).
<i>kukkucca</i>	zaskrbljenost.
<i>kuti</i>	(tajsko) koč, prebivališče meniha, asketa.
<i>lobha</i>	pohlep, želja.
<i>Luang Por</i>	(tajsko) častivredni oče, spoštljiv način naslavljanja starejšega učitelja.
<i>magga</i>	pot, steza.
<i>mahāpurisa</i>	Veliki človek.
<i>manasikāro</i>	temeljit razmislek.
<i>mano</i>	um, čutilo srca, intelekt.
<i>Mara</i>	zlobnež.
<i>marāṇa</i>	smrt.
<i>methura</i>	spolni odnos.
<i>mettā</i>	dobrohotnost.
<i>miiddha</i>	topost.
<i>moha</i>	zabloda.
<i>muni</i>	spokojni modrijan.
<i>mudīta</i>	srečoželjnost.
<i>nāma</i>	ime, nesnovni faktor.
<i>nāmarūpaṃ</i>	ime-in-snov
<i>nekkhamma</i>	odpovedovanje, opustitev posvetnega.
<i>nibbāna</i>	ugasnitev.
<i>niganthā</i>	džainisti.
<i>nimitta</i>	znamenje, objekt.
<i>(nīvarana)</i>	ovire: želja po čutnem užitku (<i>kāmacchandam</i>), zloba (<i>byāpāda</i>), lenost in otopelost (<i>thīnamiddham</i>), nemir in zaskrbljenost (<i>uddhaccakukkuccaṃ</i>), dvom (<i>vicikicchā</i>).
<i>pabbadżā</i>	sprejetost v življenje brezdomca kot novinec (<i>sāmaṇera</i>), hoja naprej.
<i>paḍḍahathi</i>	odpoved, odreka, opustitev.
<i>pāli kanon</i>	theravadski budistični sveti spisi.
<i>pāmodža</i>	zadovoljstvo.
<i>pañcakhandhā</i>	pet agregatov.
<i>pañcavaggiyā</i>	pet menihov, ki so bili prvi učenci Buddha: Assadžī, Aññā Kondañña, Bhaddiya, Vappa in Mahānāma.
<i>pañcanīvaraṇa</i>	pet ovir.
<i>pañcupādānakkhandhā</i>	pet agregatov s predpostavko.
<i>paṇḍita</i>	moder človek
<i>pañña</i>	modrost.
<i>paññācakkhumā</i>	oko modrosti
<i>papaṇca</i>	obsedenost uma.
<i>pāramī</i>	duhovne popolnosti: velikodušnost, moralnost, odpovedovanje, modrost, napor, potrpežljivost, resnicoljubnost, odločnost, prijaznost in ravnodušnost. Vrline zbrane skozi več življenj se kažejo kot zdrava nagnjenja.
<i>paribbādżakā</i>	popotniki, asketi, ki so neprestano potovali, se družili z ljudmi in razpravljali z njimi o etiki, filozofiji in misticizmu.
<i>parideva</i>	tožba, lamentacija
<i>passaddhi</i>	mirnost.
<i>paṭiccasamuppāda</i>	odvisnost nastajanja.
<i>paṭigha</i>	sovraštvo, razdražljivost, ogorčenost.

<i>pātimokkha</i>	pravila obnašanja za menihe (227 pravil za menihe in 311 za nune), glavni del Vinave iz Pali kanona.
<i>paṭisaḷlāna</i>	samota, umik za meditacijo.
<i>phassa</i>	dotik.
<i>vinḍapātā</i>	vsakodnevna hoia menihov, na kateri jim ljudje darujejo hrano.
<i>pīti</i>	radost, veselje, navdušenje.
<i>pubbenivāsaṃ anussarati</i>	spominjanje svojih preteklih življenj.
<i>pudža</i>	obred v hramu.
<i>puñña</i>	zasluge, dobra dela.
<i>punabbhava</i>	ponovno rojstvo v novi eksistenci.
<i>rāga</i>	strast, poželenje.
<i>rasa</i>	okus.
<i>rūpa</i>	snov, materija, vidni objekt, figura.
<i>sadda</i>	zvok.
<i>sagga</i>	nebesa.
<i>saddhā</i>	zaupanje.
<i>sakadāgāmi</i>	enkratni povratnik.
<i>sakkāya</i>	identiteta, obstoječe telo ali utelešena bitnost, individualnost. Nastopa kot skupen izraz za kolektivno celoto petih agregatov.
<i>sakkāyaditthi</i>	pogled identitete.
<i>saḷāyatana</i>	šest čutilnih organov: oko (<i>cakkhu</i>), nos (<i>ghāna</i>), jezik (<i>dživhā</i>), telo (<i>kāya</i>), um (<i>mano</i>).
<i>sallekha</i>	asketske prakse.
<i>samādhi</i>	zbranost uma.
<i>sammājīvo</i>	pravilen način življenja.
<i>sammāditthi</i>	pravilni pogled.
<i>sammākammanto</i>	pravilno dejanje.
<i>sammāsaṅkappo</i>	pravilna misel.
<i>sammāsamādhi</i>	pravilna zbranost.
<i>sammāsati</i>	pravilna pozornost.
<i>sammāvācā</i>	pravilni govor.
<i>sammāvāyāmo</i>	pravilen napor.
<i>samaṇa</i>	asket, ta, ki je vstopil v življenje odrekanja in iskalec duhovnega prebujenja.
<i>sampadāna</i>	premišljenost.
<i>saṃsāra</i>	tok bivanja, ki teče iz življenja v življenje.
<i>saṅgha</i>	skupnost menihov in nun, ki prakticirajo Budovo pot.
<i>saṅghāti</i>	zunanj oblačilo menihov. Dvoslojna zunanja halja, zložena oz. pregibana preko levega ramena.
<i>saṅkhāra</i>	tvorba, nekaj združenega.
<i>sañña</i>	zaznava, mentalna funkcija spoznavanja oblik, barv, vonjev, itd.
<i>sappurisā</i>	dober človek, dobri ljudje.
<i>sāra</i>	srčevina, esenca, odličnost.
<i>satta bodžhanga</i>	sedem dejavnikov prebujenja.
<i>sati</i>	pozornost.
<i>sāvaka</i>	učenec, slušatelj.
<i>sekha</i>	učenec na poti proti popolnosti.
<i>sīla</i>	moralnost.
<i>sīlabbataparāmāsa</i>	privrženost napačni uporabi etike in običajev.
<i>siladhara</i>	budistična nuna, ki se drži desetih pravil.
<i>soka</i>	žalost.
<i>sota</i>	uho.
<i>sotāpanna</i>	vstopajoči v tok.
<i>subhanimitta</i>	privlačen objekt, ki je izvor poželenja.
<i>sudda</i>	šudra. Človek iz kaste delavcev in služabnikov.
<i>suddhānāsa</i>	čisto bivališče. Svet, v katerem se po smrti pojavijo nepovratniki, ki so dosegli četrto stopnjo zbranosti.
<i>sukha</i>	prijetnost, sreča (nasprotno od <i>dukkhe</i>).
<i>sutta</i>	budistični tekst ali predavanje.
<i>tañhā</i>	močna želja, poželenje, sla, zahtevajoča želja.
<i>Tathāgata</i>	ime Buddhe, ki ga je sam pogosto uporabljal, ko je govoril o sebi.
<i>thera</i>	menih starešina, ki je preživel več kot deset deževnih umikov.
<i>theravāda</i>	učenje starih. Šola budizma v jugovzhodni Aziji, ki temelji na prvobitnih Buddhovih tekstih.
<i>thina</i>	lenoba.
<i>thīnamiddham</i>	lenost in otopelost.
<i>uddhacca</i>	nemir, vznemirjenost.
<i>uddhaccakukkuccaṃ</i>	nemir in zaskrbljenost.
<i>upādāna</i>	predpostavka, dodanost, namišljenost, domneva glede na čutnost, poglede, pravila in običaje in teorije.
<i>upādhi</i>	osnove za ponovno rojstvo (agregati, onečiščenja, tvorbe, vezi čutilnih užitek).
<i>upāsaka/upāsika</i>	moški in ženski laični praktiki budizma.
<i>upasampadā</i>	popolna sprejetost. Ceremonija sprejetja v sangho bhikkhujev/bhikkhuničev.
<i>uposatha</i>	dni verskega čiščenja, določajo jih z lunarnim koledarjem.
<i>uppekkhā</i>	mirnodušnost.
<i>uttari manussadhammā</i>	neobičajna stanja.
<i>vaṇṇā</i>	kastni sistem v Indiji: brahmani, kšatrije (<i>khattiya</i>), vaišji (<i>vessā</i>), šudre (<i>sudda</i>).
<i>vassa</i>	tradicionalni letni deževni umik meniške skupnosti.
<i>vedanā</i>	fizikalni in mentalni občutki. So lahko prijetni, neprijetni ali nevtralni.
<i>vessā</i>	vaišja. Človek iz kaste trgovcev, kmetov, obrtnikov, poslovnežev.
<i>vicikicchā</i>	dvom.
<i>vinaya</i>	budistična meniška disciplina, zbirka etičnih pravil s komentarji.
<i>viññāṇa</i>	zavest, zavedanje.
<i>vipassanā</i>	prodorni meditativni vpogled.
<i>virīya</i>	prizadevnost, vztrajnost, energija, zagnanost, napor.

<i>yodžana</i>	starodavna dolžinska mera, ki naj bi merila približno 7 milj (oz.11 km).
<i>yoniso manasikāra</i>	temeljiti premislek, pravilna naravnost zavedanja, pozornost usmerjena h koreninam stvari.

